

Прохорович Олександр Валентинович
аспірант,
Державний торговельно-економічний університет

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-441-5-31>

СТАВКИ АКЦИЗУ НА ТЮТЮНОВІ ВИРОБИ У КРАЇНАХ ЄС

Директива Ради 2011/64/ЄС від 21.06.2011 р. «Про структуру і ставки акцизів, що застосовуються до тютюнових виробів (кодифікація)» [1] (далі – Директива) встановлює принципи гармонізації структури і ставок акцизного податку щодо тютюнових виробів (переробленого тютюну) – сигарет, сигар та сигарил, тютюну для куріння.

В Директиву закладено принцип, що для різних категорій тютюнових виробів мають застосуватися різні ставки акцизів. Це, зокрема, добре простежується у стандартах ЄС щодо встановлення мінімальних ставок акцизу на сигарети та сигарил.

У п.2 статті 10 Директиви йдеться про те, що загальна сума акцизу на сигарети повинна складати щонайменше 60% від середньозваженої роздрібною ціни продажу. Крім того, ця сума не має бути меншою 90 євро за тис сигарет, незалежно від середньозваженої роздрібною ціни продажу.

Водночас, згідно з Директивою, сума акцизу на сигари та сигарил має бути не нижчою 5% від їх роздрібною ціни продажу, включаючи всі податки, або 12 євро за тис одиниць продукції чи за кілограм. Це пояснює різні підходи країн ЄС до вибору бази оподаткування акцизом на сигарил.

Станом на 1 листопада 2024 р., більшість країн ЄС (16) встановили специфічний або мінімальний акциз на сигарил за тис шт., який є меншим від мінімального акцизу на сигарети (табл. 1). Середній рівень диференціації відповідного акцизного навантаження становить 46,6%.

У Болгарії, Естонії та Латвії акциз на сигарили також застосовується для тис одиниць продукції, але він вищий, ніж мінімальний акциз на сигарети. У Фінляндії ці акцизи однакові. У Греції, Нідерландах та Португалії ставка акцизу на сигарили виражена у відсотках від роздрібної ціни продажу, а в Ірландії, Литві, Польщі та Словаччині – на кілограм продукції.

Таблиця 1

Рівень диференціації акцизного навантаження на сигарети та сигарети в окремих країнах ЄС у 2024 р.

Країни	Мінімальний акциз на тис. сигарет, євро	Акциз для сигарил за тис. одиниць продукції, євро	Різниця в рівні ставок, %
Австрія	163	110	32,5
Бельгія	326,5	122,6	62,5
Данія	259,5	158,89	38,8
Італія	204,2	92	55,0
Іспанія	131,5	41,5	68,4
Кіпр	121,5	90	25,9
Люксембург	136,1	23,5	82,7
Мальта	165	25,2	84,7
Німеччина	176,5	75,1	57,5
Румунія	135,3	118,8	12,2
Словенія	145	57	60,7
Угорщина	107,5	12,5	88,3
Франція	371,4	296,6	20,1
Хорватія	117,9	114,2	3,2
Чехія	173	103	40,3
Швеція	158,4	139,9	12,0
У середньому	-	-	46,6

Джерело: [2]

Водночас Директива не регулює оподаткування тютюновмісних виробів для електричного нагрівання (далі – ТВЕН), бо така

продукція з'явилися після того, як цей законодавчий акт було ухвалено.

Це означає, що країни ЄС можуть на власний розсуд визначати оподаткування ТВЕН. Але Єврокомісія, побоюючись впровадження країнами надто відмінних між собою систем акцизного оподаткування ТВЕН, рекомендувала оподатковувати таку продукцію за ставками, які застосовуються для підакцизної категорії «інший тютюн для куріння» і є найнижчими серед усіх тютюнових виробів [3].

Станом на 1 квітня 2024 р., 10 країн ЄС (Бельгія, Греція, Данія, Естонія, Іспанія, Кіпр, Нідерланди, Франція, Чехія та Швеція) встановили однакові ставки акцизу для ТВЕН та іншого тютюну для куріння. В Австрії, Болгарії, Латвії, Румунії, Словаччині, Словенії, Фінляндії, Хорватії акциз на ТВЕН є визначеним на одиницю маси тютюну, але дещо вищим, ніж акциз для іншого тютюну для куріння. Лише в Італії, Литві й Угорщині базою для нарахування акцизу на ТВЕН є одиниці продукції. Водночас в усіх країнах ЄС акцизне навантаження на ТВЕН є нижчим порівняно з сигаретами. Середнє співвідношення акцизів на ТВЕН і сигарети в ЄС складає 63,7% [4].

Наприклад, у Румунії різниця у розмірі ставок акцизного податку на сигарети і ТВЕН становить 56%. У 2022 р. країна затвердила 5-річний план зростання акцизу для всіх категорій тютюнових виробів для забезпечення стабільності та передбачуваності на ринку та збільшення доходів бюджету. Цей план спрямований на встановлення 55% диференціації акцизного навантаження на сигарети і ТВЕН. Тобто, у наступні два роки обидві ставки зростатимуть, проте різниця між їх рівнем не змінюватиметься. Така пропорція між ставками збережеться і після 2026 р., коли закінчиться поточний акцизний план.

Ставка акцизу на ТВЕН у Румунії становить 1094 румунських лейв за кг, що еквівалентно 218,8 євро за кг або 58 євро за тис шт. [2]. Тобто, це трохи більше, ніж у Словаччині, і на ідентичному рівні, як сьогодні в Україні.

Податковий кодекс Румунії визначає ТВЕН продукцією з потенціалом зниженого ризику. Зокрема, стаття 439 має такі положення:

«Стаття 439 – Сфера застосування

(1) Негармонізовані акцизи є доходами державного бюджету, які збираються відповідно до положень поточного розділу.

(2) Негармонізовані акцизи є специфічними податками, що застосовуються до наступних продуктів із потенціалом зниженого ризику:

а) Тютюнові вироби, призначені для вдихання без горіння, з тарифною класифікацією CN 2404 11 00, включаючи ті, що містяться в контейнерах, що доставляються разом з електронними сигаретами та іншими аналогічними персональними електронними випаровуючими пристроями, код CN 8543 40 00;

б) Рідини з вмістом нікотину або без нього, призначені для вдихання без горіння, з тарифною класифікацією CN 2404 12 00, 2404 19 90, включаючи ті, що містяться в контейнерах, що доставляються разом з електронними сигаретами та іншими аналогічними персональними електронними випаровуючими пристроями з кодом CN 8543 40 00;

с) Продукти, призначені для вдихання без згорання, що містять замітники тютюну, з ніотином або без нього, з тарифною класифікацією CN 2404 12 00, 2404 19 10, включаючи ті, що містяться в контейнерах, що доставляються разом з електронними сигаретами та іншими подібними персональними електронними випаровуючими пристроями з кодом CN 8543 40 00».

Верховна Рада України ухвалила в цілому проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо перегляду ставок акцизного податку на тютюнові вироби» № 11090, яким передбачено оновлення графіку зростання акцизу та перехід до ставок у євро. Згідно із запропонованими змінами, Україна в 2028 р. гарантовано виконає європейський стандарт щодо мінімального рівня акцизу на сигарети 90 євро за тис шт. Окрім того, рівень диференціації акцизного навантаження на сигарети і ТВЕН

поступово зростає до 20% (акциз на ТВЕН буде на 20% нижчим, ніж на сигарети). Обидві новації відповідають сучасній європейській практиці; у країнах ЄС співвідношення акцизного навантаження на ТВЕН і сигарети є навіть більшим.

Література:

1. Про структуру і ставки акцизів, що застосовуються до тютюнових виробів (кодифікація). Директива Ради ЄС від 21 червня 2011 р. 2011/64/ЄС. URL: <http://www.minjust.gov.ua/45885>

2. European Commission. Taxes in Europe Database. URL: https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/excise-duties#toc_3

3. Report from the Commission to the Council on Directive 2011/64/EU on the structure and rates of excise duty applied to manufactured tobacco. 12.01.2018. URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/report_excise_duty_manufactured_tobacco_12012018_en.pdf

4. Акцизний податок на тютюнові вироби: реалії максимізації податкових надходжень. Аналітична записка. Growford Institute, 2024. URL: <https://www.growford.org.ua/research/aktsyzyj-podatok-na-tyutyunovi-vyroby-realiyi-maksymizatsiyi-podatkovyh-nadhodzenh/>